

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Tractatus theol. de actibus humanis - Cod. Ettenheim-Münster 302

[S.l.], 1697

Quaestio 1ma

[urn:nbn:de:bsz:31-131009](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-131009)

Omnium istorum Voluntas tam elicitam, tam imperatam, tam imperatam, partem circa finem, partem circa media versantibus, series ordinata hinc assignari potest. Videlicet: Simplex complacencia, sive amor finis: intentio finis: Confluum, de medijs ad finem. Nichil: confectus. Elicitio: imperium: usus activus: usus passivus: factio finis intentio. De his quae inter se habent ad me tractabimus, si in primis pauca quae ad huc ceperimus, quae partem sibi, partem vero alio. tunc super idem a hinc finitonia. Quis jura utrum volens sit in bono.

Quaestio jma.

Virum Voluntas Sit tantum boni.

Sensus est, an voluntas actu prosecutionis bene feratur in bono, sive in bono sub ratione boni sive veri, sive apparentis, ad corpus, sive in malis, qua tale, sive sub ratione mali.

Conclusio jma solum bonum sub ratione boni potest esse factio voluntatis in actu prosecutionis; et contra solum malum potest esse eiusdem voluntatis actus in actu prosecutionis; ad corpus voluntas nec malum qua tale amari potest, nec bonum qua tale odisse.

S. Tho. h. art. & illud jmo sth. jmo.

Probatio jma ex tota ratione & cum alioquin non potest esse confectus, quod in actu jura.

Expositiones

haec rationales. bonum est, quod des appetitur. Item Nemo respiciens ad malum operatur. Vide Vassquez disp. 3j c. 2. n. 7. aut.

nominales, quia contrarium dixerunt manifeste dissipasse.

Art. 200. ratione. omnis inclinatio potentiae appetentis perducitur in aliquod conveniens, siue re ipsa sit conveniens, siue virtuale apprehensibile: de contra, si sit conveniens, siue aversio appetentis potentiae respicitur in disconveniens aliquod, siue re ipsa talis sit, siue apprehensibile virtuale: aliqui actualis appetitus, siue actus volentis in prosecutione nihil aliud est, quam actualis quaedam inclinatio ipsius appetentis, & actus volentis in fuga nihil est aliud quam aversio appetentis.

Voluntas in appetitu si sit conveniens, est contra bonum & contra disconveniens.

Item illud, quod vel est, vel apprehenditur ut conveniens, non est nisi bonum. & illud, quod vel est, vel apprehenditur ut disconveniens, non est, nisi malum, quod volentes actu prosecutionis, non amat nisi bonum quod tale, & actu fugae non odit, nisi malum quod tale.

Item quod est, & apprehenditur ut conveniens, non est nisi bonum.

Item quod est, & apprehenditur ut disconveniens, non est nisi malum, ab quo volentes actu prosecutionis non amat nisi bonum quod tale, & actu fugae non odit, nisi malum, quod tale.

Conclusio 201. in bono est bonum, quod habet rationem finis, sed et quod habet rationem medij, adeoque tam finis quam medij est bonum volentis in actu prosecutionis. Et eois cum s. Th. de motu. non in bono amor & appetitio finis, sed et appetitio medij est vera eorum voluntas.

Tam finis, quam medij sunt bonum volentis in actu prosecutionis.

Neque refert, quod artes & eth. 200 dual, volitione de bono finis. haec enim modo loquendi bene intelligit actum volentis saltem respectum, non autem negat latius extenso vocabulo volitionis et medij omnem hominum voluntatem in numerentur inter volentes obedi, haec enim bene dicitur & ipsa alia sunt appetibilia; al finis est appetibile per se, adeoque est innumerum volentis obedi.

Medij est finis obedi determinativum volitionis

Medij sunt in se alia obedi appetibilia, quia non sunt per se & ipsa alia. finis autem per se est appetibile, adeoque est innumerum volentis obedi.

Conclusio 202. nihil est bonum volentis, nisi habeat rationem vel finis vel medij. S. Thomas scilicet. Vass. h. c. 3. Art. 202.

bona alia, per
in actu
sive non finis
et alia: confert
sive finis
habebimus, per
actum ab ipso
sive non finis
ra.
sit
in actu
sive non finis
et alia: confert
sive finis
habebimus, per
actum ab ipso
sive non finis

Quidam inter appetibile partem se, & appetibile per alium in datur medium
 respectu actus prosecutionis; *pp* n. ut haec utraq; ratio dicitur e, illud nullo
 modo appetibile, & igitur sub nullo actu prosecutionis cadit.

Sequitur jmo ad plenam arbitrij libertatem videtur
 spectare, ut quod sit amare & velle, in bonum, & ab male qua tale;
 sicut e contra in eadem libertatem, potest delectari, in bono malo, delectari
 bonum, qua tale: sicut n. maxime apparet libertas velle ad utramq;
 partem contrarietatis, videlicet, quod potest velle utramq; pro libitu
 velle, aut nolle; ergo saltem haec titula ut in alio exercemus libertatem
 possumus velle quod volumus, qua malum. *Confirmatur ex Psalmo*
10, qui diligit iniquitatem dicit ad se suam. & Ps. si dilexisti
malitiam. *Restat* arbitrij minime spectare libertatem
 impotentem, quod e, amare malum qua tale, aut de se bonum qua
 tale, sed sub ratione boni mali, & amare malum sub ratione boni
 ad confirmationem *Rest.* eadem dictione.

Sequitur *Edo.* demones dicit habere deum, quem
 recte nos dicunt esse sumum bonum, & sume amabilem, ergo fuerit
 ex vere malitia illum dicit habere in sub ratione mali.

Rest. demones fuerit & ex malitia delectari deum apprehensum
 ut malum in se negatur. ut ipsis demonibus malum, molestum, et
 solentem ipsis multis bonis, & eorum scelera vindicantem esse.

Sequitur *Edo* infidus dicitur de malo aeterni,
 quatenus eius malum e, & e contra de bono aeterni dicitur bono, qua
 bonum e, ergo velle in prosecutione e. in bono sed etiam mali.

Ratio prima Barthi patet ex ratione prima conclusio: quia
ad voluntatem sufficit, ut aliquo modo dependeat a voluntate, siue illa
dependentia sit positiva, siue negativa, siue mediata.

Ratio secunda Barthi est, quia ubi non est obligatio imperandi, est
ex omissione mea factum, nullo modo potest ad effectus a me, aut
mea voluntate, siue elicitivae, siue imperativae, quomodo modo est mihi
voluntas, siue in - siue culpabiliter. Ratio est clara.
Hobbes dicit. Quia effectus illius effectus habet me mere omissione,
sed hoc modo non habens nullo modo est causa effectus promissi, sed habet
se ad illum neutraliter.

Arguitur primo. quod si habeat arbitrium, et existat
et non existat est arbitrium voluntarium: atque effectus ad omissionem
meam voluntariam inveniatur proposito subditus sui potestati mei arbitrij
et existeret vel non existeret. Magister Caban adversarij ex Arle & S.
Thomas, quos citant inde sumunt rationem voluntarij. magister B. dicit.
quia illum effectum libere potest impedire, nec existeret, quamvis non
impedierim, quod subditus fuit potestati arbitrij mei.

Ratio. S. Thomas & Arle dicit & vere quidem voluntarium habet
potestatem arbitrij ut existat vel non existat. Physice, attamen non
verum est, nec S. Thomas aut Arle dicit, hoc sufficere ad id, ut aliquid
dicitur esse mihi voluntarium. Moraliter, siue a voluntate mea pendere
moraliter & imputative, id requiritur in seipso, praeceptum, aut
alia quaedam obligatio.

Arguitur, Secundo. effectus quod sequitur ad omissionem
quod non contraria obligatio simpliciter voluntarij, quod est quod nullas
est obligatio. Ratio est. praeceptum non in se factum, sed supponit
voluntatem. Ratio primo praeceptum non supponit quod est aliquo

2o volitum, si in nec e' alio e' simplex verum, sufficit in se in qd.
 quia hoc factis e', ad futurum obligat, & moralitatis, propositum in
 efficit omissionem volitum morte, quia prius in imp. ut libet omittent.
 Quidam etiam in rigore videri in e' verum, qd supponat preceptum conem e' volitum
 velut nam circa quam: nam preceptum pro otto, sine mea iura
 quam h' adem ap'ecationes, que solent potestati arbitrij nisi p' e', que
 possunt fieri a nobis, vel a fieri, ab nec ne, ut p' otto lib' ap'ecationem
 que defuta nobis sit volitum, hoc e', que in hoc pot' p' d'el' ut ista
 ph'ice aut morte, neitate vel am' iate p' d'at ab arbitrio; lex n.
 me obligat qd em ot volitum faciam, aut omittam n, qd p'feribit.
 agendum, aut i'ctandum, ac p'inde supponit lex, qd p'it libere
 et volitum agere et omittere, qd p'cipit ac prohibet; attemen in
 supponit e' in ista volitum, qd iubet aut vetat; Sed res n. p'ra.
 upiendo ne furtum faciam, in p'osupponit me p'cipere aut n' facere,
 facere aut n' facere, facturum, aut n' facturum e' furtum volitum
 Sed in p'osupponit me p'ce furari, aut n' furari volitum.

Instabis: qd e' ius ead' e' et in reali & item
 qui vult anteq, vult saltem vultu' eggers; atqui factus p'cepto
 v. q' de subueniendo potestati arbit' in aquam, nihil omnino ad volitum
 omissionem, ut ad eam solut mors submersum, qd et mors erit
 mihi volitum quous in culpabiliter. Quidam. hoc a p'io
 mata n' libere loqui in affab., qui mare q' audens, ut h'ic in ab
 q' de ph'ice, aut q' de morte oriunt' ex ead'.

Sequitur etiam effus qui e' simplex liber, sed
 simplex volitum, atq' effus leuitus ad omissionem delicta quous
 obligone e' simplex liber, qd et erit simplex volitum.

quod dicitur: si mandens alterum bonum, de altero malo liberetur, nullo
lucro inde aucto. **Ad 2.** malum alterum, quia malum se
male in bono se hinc infidi n est facile, aut motivum; invidiam
apprehendit & reputat malum alterum hinc bonum aliquod fieri, quia
juxta modum sibi apparet, offerri sibi ex alieno malo suadentem. V. g.
in filian di ei, quem dicit; & contra sibi molestum apprehendit dicit
alter in bonis crescit, & ipsum honoribus aequal.

Arguitur 4to, qui ex desperatione se vidit, ut ipse. **Ad 3.** in q. se ex depe
amari n. e. & mori. **Ad 4.** in q. se ex depe
se involvere potest boni, go. item Apocalypsis quos desiderabant
mori, & fugit mors ab eis. **Ad 5.** in q. se ex depe
aut annihilare volunt eorum voluntatem de morte aut annihilatione
huius mundi ex praevia apprehensione boni alterius hinc motum, ut
ab extremis miserijs huius vite liberentur, dum putant saltem
se mori, quia se misere vivere; unde Arles s. Eth. j. n. ait.
Minus ex malis, bonum quodammodo videtur, &c.

Arguitur 5to, ut quod velle & amare impotens, ut quod
oblationem, quod de carnis finem habere in pace: D. q. d. impleta e, hinc
nomen boni in potest regere nisi ne apparentis gratiam.

Ad 6. in pace nos amore efficiunt velle ad, quod nobis iudicium e
impleta; pace in illud velle amore simpliciter complacere, quia
in re nupti possumus apprehendere aliquid bonum apparet, V. g. oblationem
in vultu dicit, ut hinc cogit se volare vultu aures.

Arguitur 6to sicut se habet allegorice in ordine ad primum
bonum, ita & vultus ad primum; sicut allegorice sicut in bono in verum sed
et falsum, go.

ad minorem actibus partibus in falsum p[er]dissent in virtute
 actibus n[on] in aliter differunt falsis, nisi quatenus agnoscit
 illud vero ad verum. Quia igitur, alium ad hoc, ut voltas feratur
 in finem boni boni boni beatissime actus cognitum

Quaestio 3ta
 Utrum ad hoc, ut voltas feratur in
 suum obiectum idem
 obiectum debeat esse
 actualiter cognitum.

Hanc quoniam in presenti articulo tractat & proponit J. Bach
 sub his verbis: Utrum voltas moveatur ab intellectu. sicut n[on] intellectus movet
 voltem, eamque determinat, quoad specificationem, ita inversim voltas movet
 intellectum & determinat quoad exercitium, n[on] autem quoad specificationem.
 non voltas, sicut libera n[on] in alijs potijs, sed ad intellectum inquit, ut casual
 in actus suos v.g. ut de re, qui ante apprehendit confuse & leniter, mox
 cogit abtentius & distinctius apprehendit, quae de re plura inquit, & hoc efficit
 cultatem n[on] h[ab]et. ad difficultas occurrunt, utrum quocumque voltas operatur,
 n[on] de eo circa quod operatur haberi debeat notitia intellectus; adeoque utrum fieri
 plures impossibile sit voltem elucere actum, n[on] promotum ad intellectum, & h[ic] e[st]
 status quoniam.

Conclusio. Hinc h[ic] de pot[est]ate dei ordinaria impossibile e[st], ut voltas
 quae operatur, n[on] presente ac perseverante semper aliquo notitia intellectus circa idem
 illius obiectum esset. Ita post artem tenent fieri res solent.

Prob[atur] primo ex illis, ut videtur, q[uod] de actis inq[ui]s in p[ar]te moral[is]: agendi
 nulla cupido: idem nihil volitum nisi cognitum: Item ubi amor ubi oculi.